

De Rode Lap

Deze notitie is geschreven naar aanleiding van de brief van de VER aan De Rode Draad van 2 mei jl., met het doel te spanning tussen de sociale partners in deze branche te beschrijven en te begrijpen.

NB. In deze notitie beperken wij ons tot de onderdelen van de bedrijfstak die de VER vertegenwoordigt, dus tot die prostitutiebedrijven waar de overheid loondienstverhoudingen meent te constateren.

Inleiding

Weef een paar rode draadjes aan elkaar en je hebt al gauw een rode lap. Een grote kans dat de spreekwoordelijke stier niet ver weg is. Je hoeft maar even te zwaaien en je hebt de poppen aan het dansen. Dat zie je door de hele geschiedenis van De Rode Draad heen, ongeacht wie er werkzaam is.

De gemarginaliseerde subcultuur

Wanneer De Rode Draad misstanden in het prostitutiemilieu aan de kaak stelt roept dit steevast heftige reacties op. Misschien is het dezelfde reactie die je bij andere gemarginaliseerde subculturen kunt zien. Degenen die daartoe behoren, vatten kritiek in het openbaar op als nestbevuiling. Er wordt juist verlangd dat de rijen gesloten blijven om de buitenwereld geen aangrijpingspunten te geven om aan de groep schade aan te richten. Daarbij maakt het niet uit of in algemene termen een misstand die veel voorkomt naar buiten wordt gebracht of één concreet geval aan de kaak wordt gesteld. Dan komen de ondernemersverenigingen direct in het geweer en wordt De Rode Draad aangevallen. Het bijkomende effect bij dit patroon is dat de meeste aandacht gaat naar de boodschapper en voorzover er over de boodschap wordt gesproken, dit wordt afgedaan als een betreurenswaardig incident. Dat zou het beste intern, achter gesloten deuren, kunnen worden opgelost. In feite verandert er achter de gesloten deuren niets. Maar ondertussen is het wel makkelijk om met veel bombarie De Rode Draad aan te pakken, dan hoeven we het niet over de echte misstanden te hebben. (De voortdurende stroom schimpscheuten van in het mededelingenblad van de VER draagt ook niet bij aan een zakelijke relatie tussen de sociale partners).

De legitimiteit

Er is nog een andere reden waarom zo fel gereageerd wordt op de publieke uitspraken van De Rode Draad. Terwijl De Stichting De Rode Draad maar een kleine club is, wordt aan haar mening door de buitenwereld relatief veel aandacht en waarde aan gehecht. Misschien reageren de ondernemers daarom zo heftig op de negatieve berichten die De Rode Draad ventileert. Critici beweren regelmatig dat De Rode Draad helemaal geen vertegenwoordiger van de belangen van de prostituees is, eerder buitenstaanders die de prostitutie in een kwaad daglicht stellen en daardoor schade berokkenen. De ondernemersverenigingen menen dat de belangen van de prostituees en de ondernemers gelijk lopen, namelijk samen de vrijheid van de sector veilig stellen. Zij wekken de indruk dat zij beter in staat zijn om de belangen van de prostituees te verwoorden. De ondernemers worden dan ook niet moe om De Rode Draad van adviezen te voorzien over waar zij zich mee bezig dient te houden.

De toepasselijkheid van de arbeidswetgeving

De Rode Draad vraagt om een niet-discriminerende en faire toepassing van regelgeving op basis van de arbeidswetgeving, die voor elke bedrijfstak geldt. De ondernemers wijzen dit in feite af. Want de prostitutie zou een zódanig bijzondere vorm van arbeid zijn, dat belangrijke elementen van de arbeidswetgeving, alles wat te maken heeft met loondienstverhoudingen, niet van toepassing kunnen zijn. Vandaar de radiostilte op het CAO front.

De Rode Draad vindt niet dat de prostitutie zó bijzonder is, dat de arbeidswetgeving niet van toepassing kan zijn. Veel ondernemers stellen zich als volgt op: de ondernemer bepaalt hoe er in zijn bedrijf wordt gewerkt, maar de sekswerkster is in arbeidsrechtelijke zin een zelfstandige onderneemster. Op deze manier krijgt de ondernemer dus het beste van twee werelden. Ons standpunt is dat de ondernemer moet kiezen uit twee opties. Of hij richt een facilitair bedrijf in en bemoeit zich niet met het werk van de prostituee, óf hij wil de dienstverlening aan de klant verregaand meebepalen, wat betekent dat de prostituee ‘werkt onder gezag’. In dat laatste geval mogen we verwachten dat de ondernemer zijn verantwoordelijkheid als werkgever neemt en met het gebruikelijke middel van de CAO afspraken maakt over de toepassing van de wettelijke verplichtingen aangaande arbeidstijden, sociale zekerheid, pensioenen, vakantie, arbeidsongeschiktheid, ziekte, kinderopvang enz.. Zo zit Nederland nu eenmaal in elkaar.

Verwacht mag zo langzamerhand ook worden dat ondernemers die zich als werkgever gedragen dit van zichzelf uit gaan doen, en zich niet tot het uiterste tegenstribbelend blijven verzetten. Nu lijkt het erop dat alles stapje voor stapje moet worden afgedwongen. Wij mogen toch verwachten dat een correcte werkgever uit zichzelf tot goede afspraken komt? Op basis van de wetgeving die ook zij geacht worden te kennen.

Wij zijn ons er van bewust dat het beeld van de ondernemer dat wij hierboven schetsen niet erg vleidend is. Het is geen volledig beeld. Wel stellen wij dat er een categorie ondernemers is dat aan dit beeld beantwoordt, die volledig de dienst willen blijven uitmaken en wet en regelgeving aan de laars lapt. Daarnaast is er een categorie die begrijpt wat de regelgeving verlangt maar op de rand opereert door grenzen op te zoeken en mazen probeert te vinden om onder de toepassing van regels uit te komen. Ten derde is er een categorie die niet goed op de hoogte is van de wet- en regelgeving, te goeder trouw voor zichzelf een oplossing creëert en verbaasd is dat de argwanende overheid de gevonden oplossing niet accepteert. Hier moet nog veel aan voorlichting worden gedaan. En ten vierde zijn er ondernemers die zich wel correct naar de wet- en regelgeving richten, dat zijn er helaas naar onze mening nog te weinig.

Wat de VER als excessen beschouwt, is voor ons aan de orde van de dag.

De traditionele machtsverhouding

Een andere oorzaak van het structurele karakter van de wrijving tussen De Rode Draad en ondernemersverenigingen is te vinden in de wijze waarop de verhoudingen in de bedrijven al sinds jaar en dag ingericht zijn. De ondernemers zijn gewend dat zij in hun bedrijven volledig de dienst uitmaken en geen tegenspraak dulden. Die machtspositie willen zij niet opgeven. Met allerlei argumenten wordt dit getracht te onderbouwen. Door bijvoorbeeld belangentegenstellingen te ontkennen. Of boos te worden als De Rode Draad het met het ondernemersstandpunt niet eens is. Dan wordt de legitimiteit in twijfel getrokken: “wie vertegenwoordigen jullie dan wel?”.

Een ander argument is het standpunt dat de verkoop van seksuele diensten dusdanig bijzonder is dat wet- en regelgeving, vooral die op het gebied van arbeidsovereenkomsten buiten spel gezet moet worden. Omdat prostitutie principieel niet in loondienst zou kunnen. Dat zou inderdaad de ondernemers van een heleboel verantwoordelijkheden en kopzorgen bevrijden. Maar het is een uitgangspunt van het Nederlandse arbeidsrecht dat wanneer mensen arbeid verrichten in een door anderen voorgegeven structuur, dit ‘arbeid onder gezag wordt genoemd’. Met als consequentie dat de status van werknemer van toepassing is die waarborgt dat een ondernemer zijn potentiële overwicht ten opzichte van de individuele werknemer niet ongeremd kan uitbuiten. Dat principe en die toepassing van de wet wordt in alle bedrijfstakken toegepast. Nu alleen de prostitutie nog. Er is geen enkele reden om werknemerschap in de prostitutie om principiële redenen af te wijzen. De term werken onder gezag houdt geen dwang tot seksueel contact in. Dit kan in geen enkel beroep, dus ook niet in de prostitutie.

De informatie die De Rode Draad verzamelt over de verhoudingen in de prostitutie leidt ertoe dat wij menen dat er, net als in elke bedrijfstak, tegengestelde belangen binnen de prostitutie voorkomen. En we zien dat de individuele prostituee in dit geval geen middelen heeft om zich teweer te stellen wanneer zij het niet eens is met de voorgegeven arbeidsverhoudingen en arbeidsomstandigheden. Discussie hierover is niet mogelijk, de baas duldt in de regel geen tegenspraak in zijn bedrijf. Dan rest haar alleen slikken of vertrekken, als ze er voordien al niet wordt uitgegooid. Dat is de enige reële zelfstandigheid van de prostituee. Als die er niet zou zijn dan zouden we werkelijk van slavernij kunnen spreken. Een prostituee heeft niet veel in de melk te brokkelen over de manier waarop zij werkt. Zelfstandigheid in de zin van zelfstandig ondernemerschap is met een lampje te zoeken.

Zelfstandigheid van de prostituee

Voor de duidelijkheid wijzen we nog eens op de verschillende betekenissen van het begrip ‘zelfstandigheid’ in dit verband, want hier bestaan misverstanden over. Wanneer je aan een prostituee vraagt of ze zelfstandig is, vraag je in feite naar haar beleving of ze zich vrij voelt om dit werk te doen of te laten. Maar je krijgt geen antwoord op de vraag naar zelfstandigheid in de term ‘zelfstandig ondernemer’. Die verwijst naar heel iets anders, namelijk naar de criteria die de belastingwet aanlegt.

Met andere woorden: de meeste Nederlanders zullen zich vrij voelen in hun eigen werk, omdat ze hun werk voor hun beroep hebben gekozen en hun arbeid binnen de structuur van het bedrijf redelijk vrij kunnen invullen. Toch zijn ook zij in arbeidsrechtelijke zin geen zelfstandige maar werknemer. Ergo: je kunt je zelfstandig in je werk voelen en toch in loondienst zijn.

Zelfstandigheid van de belangenbehartiging

Een aantal van de vrouwen die zich tot ons wenden heeft slechte en soms traumatiserende ervaringen met exploitanten. Een triest gevolg van de rechteloosheid die tot nu toe hun positie bepaalt. Vrouwen die onze steun zoeken benaderen ook De Rode Draad in het begin met wantrouwen, dit wantrouwen zou worden versterkt wanneer wij in de publiciteit consensus uitstralen met de ondernemersverenigingen. De Rode Draad heeft in het verleden leergeld moeten betalen toen zij wel samen met de ondernemersverenigingen in de publiciteit optrok. Maar daarnaast hebben wij geen reden om samen met de ondernemers standpunten naar de politiek te formuleren. Want over belangrijke zaken is er verschil van mening en op andere punten is onze wijze van formuleren en onze woordkeus anders, wat tot een andere inkleuring van de boodschap leidt (c'est la ton quit fait la musique, oftewel de manier van formuleren is minstens zo belangrijk als de inhoud zelf). De Rode Draad wil zeker in de huidige situatie van verandering en vernieuwing volledige vrijheid hebben om haar standpunten zelfstandig naar buiten te brengen. Waar we het eens zijn met exploitanten vermelden we dat.

De rol van de politiek

De Rode Draad richt zich tot de buitenwereld en in het bijzonder tot politiek, beleid en uitvoerende instanties, omdat normalisering van de verhoudingen niet zonder inmenging van buitenaf tot stand kan worden gebracht. Door de traditionele afzijdigheid van de overheid hebben de ondernemers hun bedrijf en hun bedrijfsvoering kunnen inrichten naar eigen goeddunken. Het is logisch dat de ondernemers hun reeds jarenlange uitzonderingspositie willen behouden. Door de legalisering moeten zij constateren dat er op het terrein van onderneming en arbeid een woud van regelgeving bestaat. Aanpassing daaraan gebeurt niet vrijwillig, dat laten de afgelopen twee en een half jaar wel zien.

Onze kritiek op de overheid richt zich op de tekortkomingen in het gecoördineerd, transparant en éénduidig implementeren van beleid en regelgeving. Vele instanties zijn op lokaal en nationaal niveau verantwoordelijk voor deze sector. Hun uitvoerend werk levert regelmatig een chaotisch, willekeurig, laks of tegenwerkend beeld op. Dit doet allemaal afbreuk aan de taak van de overheid om haar bijdrage te leveren aan een regelgeving en infrastructuur, die een - economisch gezien - gezond functionerende bedrijfstak mogelijk maakt. Daar schort het nu aan, De Rode Draad ziet ook met lede ogen toe dat goedwillende ondernemers er daarom de brui aan geven. Dat leidt niet tot vermindering van bedrijvigheid, maar tot verschuiving naar de illegaliteit. Dat is voor niemand goed.

Slot

De Rode Draad richt zich in haar kritische beschouwingen overigens niet op de vertegenwoordigende verenigingen van de ondernemers maar op misstanden in de bedrijven. Vervolgens gedragen de vertegenwoordigers van de verenigingen alsof wij hen in een kwaad daglicht willen stellen.

Tot zover de algemene beschrijving van de mechanismen die de relatie tussen deze twee partijen kenmerkt. De voortdurende wrijvingen tussen de ondernemersverenigingen en De Rode Draad kunnen hier voor een belangrijk deel uit verklaard worden.

Een praktisch voorbeeld

Een zin uit de brief die - naar aanleiding van het geplande debat in de Tweede Kamer van 15 mei - als gezamenlijke reactie naar de politiek was bedoeld kan dienen als een actueel voorbeeld van de bovenstaande beschrijving.

De zin luidt:

“Het LPO pleit er voor dat er meer wordt aangesloten bij de keuzes die binnen de sector worden gemaakt”. (blz. 3 van de conceptbrief aan de Vaste Commissie voor Justitie, kenmerk 484.111.doc).

Op het eerste gezicht een redelijke zin, hoewel nogal cryptisch. Want wie maken keuzes, welke keuzes, hoe moet daar bij worden aangesloten? Uit de context van de zin interpreteren wij het volgende:

1. De deelnemers van het LPO zitten op één lijn,
2. De partijen in de sector zijn het eens en maken samen keuzes,
3. Het is het beste dat de buitenwereld dat accepteert,
4. Het is slecht wanneer er van buiten in die keuzes wordt ingrepen.

Wij zijn het met die punten niet eens. De machtsverhoudingen zijn zo dat de ondernemers de keuzes maken, de prostitutees kunnen die accepteren of anders vertrekken. Naar onze mening kan en moet de algemene wet- en regelgeving op het gebied van arbeidsrecht worden toegepast. Dit kan onder de gegeven omstandigheden slechts worden bereikt, wanneer de aangewezen overheidsinstanties hierop systematisch toezien. Gezien de huidige weerstand van de ondernemers en de afzijdige houding van de overheid ziet het er naar uit dat we hiervoor nog geruime tijd op het politieke niveau aandacht zullen moeten blijven vragen.

Namens De Rode Draad,
Jan Visser
20 mei 2003

Stichting De Rode Draad
Postbus 16422
1001 RM Amsterdam
020 6243366
info@rodedraad.nl